STICHTING tot behoud
van MONUMENT EN LANDSCHAP
in de gemeente UBBERGEN

*Nieuws*brief 22

P.C. Hooftstraat 12
6573 CE Beek-Ubbergen
e-mail: monumentenlandschap@hotmail.com

Jaargang 6, nummer 3
augustus 2006

Komende activiteiten

- De Open Monumentendag is op zondag 11 september en heeft als thema Feest
- De Najaarsbijeenkomst op zaterdag 18 november in de Möschenberg in Beek, presentatie van het boek *Huis Wylerberg, een vergeten monument*

Open Monumentendag 2006
zondag 10 september
FEEST

De Open Monumentendag wordt dit jaar in Nederland voor de twintigste keer georganiseerd en zal daarom in het teken staan van Feest!
Feest, ontspanning en vermaak zijn van alle tijden en vonden vaak in speciaal daarvoor ontworpen gebouwen plaats. De oudste nog bestaande uitgaansgebouwen zijn luxueus ingerichte concertzalen en theaters waar de elite niet alleen van muziek of toneel genoten, maar ook haar sociale contacten onderhield. De gewone man vond zijn amusement eeuwenlang in kroegen, op de kermis, met de carnaval en bij het Koningsschieten.

De Stichting tot Behoud van Monument en Landschap heeft, samen met Heemkundekring de Duffelt/Heimatverein Die Düffel en Heimatverein Zyflich, een FEESTPROGRAMMA samengesteld in de kerkdorpen van de gemeente Ubbergen, in Millingen a/d Rijn en in de Duffelt.
Geen rondleidingen dit keer, maar wel is er een afwisselend programma met in de verschillende dorpen kermis, Koningsschieten, exposities en aandacht voor de plaatselijke cultuurhistorie.

Onder de titel
KROEGEN EN KNEIPEN
is er weer een routekaart gemaakt met een tocht door Beek, de Ooijpolder en de Duffelt langs (voormalige) cafés, herbergen en uitspanningen. Als altijd zijn er ook beschrijvingen met foto's van de diverse gelegenheden opgenomen.
Als u de route op de kaart volgt, komt u vanzelf langs de plaatsen waar volgens het programma allerlei activiteiten bij te wonen zijn. U kunt de schuttersfeesten in Ooij en Niel bezoeken of zelf met een kruisboog of een luchtbuks schieten in "de Vriendenkring" in Leuth. In Millingen aan de Rijn, Leuth, Beek en Niel zijn exposities ingericht met oude foto's en met attributen van de verschillende schutterijen en carnavalsverenigingen. Bent u meer geïnteresseerd in de cultuurhistorie van cafés en andere uitspanningen dan is het bijwonen van de PowerPoint presentatie in "de Möschenberg" in Beek een aanrader. Let in ieder geval op de vlaggen en spandoeken pijlen en ballonnen van OPEN MONUMENTENDAG!
Kijk ook op www.openmonumentendag.nl

De routekaart is gratis verkrijgbaar

- Op zaterdag 9 september bij het VVVagentschap Beek; van Randwijckweg 2
- Op zondag 10 september bij de feestlocaties in Ooij, Niel, Leuth en Beek (zie programma, pag. 2), bij Hotel "Millings Centrum" Heerbaan 186 in Millingen a/d Rijn
  en het informatiecentrum "de Gelderse Poort", naast "Im Gärtchen" in Keeken

Programma

BEEK

11.45uur en 14.45 uur	Optreden van het Dweilorkest KNA naast Hotel Café Restaurant "De Möschenberg" aan de Rijksstraatweg 154, Beek
12.00 uur en 15.00 uur	PowerPoint presentatie over *Kroegen en Kneipen van vroeger en nu* door Wiel Tonies en Ron Willems in "De Möschenberg"
Vanaf 12.00 uur	Expositie carnaval vroeger en nu door "de Cavalieren" in "De Möschenberg"

OOIJ

Vanaf 14.00 uur	Kermis op het Reinier van Ooiplein
15.00 uur	Optocht met de schutterij door het dorp
16.15 uur	Vendelzwaaien bij restaurant "de Vink" aan de Koningin Julianalaan, Ooij
16.40 uur	Overdracht Koningsparen in de schutterstent

LEUTH

13.00 uur en 16.00 uur	Zelf kruisboogschieten en luchtbuksschieten bij schutterij "de Vriendenkring" aan de Steenheuvelsestraat 39, Leuth
12.00-17.00 uur	Expositie van oude foto's van Wim Megens over kermis, carnaval en schutterij

MILLINGEN a/d RIJN

Vanaf 12.00 uur	Expositie en videopresentatie door carnavalsvereniging "de Deurdouwers" in het verenigingsgebouw aan de Weth. Arntsstraat, Millingen aan de Rijn

NIEL

Vanaf 14.00 uur	Expositie over de schutterij door de jaren heen in de feesttent op het dorpsplein
16.00 uur	Königschiessen bij de kerk in Niel

KERMIS

Feest vier je ook op de kermis! Het komt heel mooi uit dat de jaarlijkse kermissen in Ooij en Niel dit keer samenvallen met de Open Monumentendag!

Oorspronkelijk kwamen de mensen niet voor de attracties, de suikerspin, de oliebollen of de waarzegster, maar voor de jaarlijkse herdenkingsmis. Het woord kermis is afgeleid van kerkmis: meestal eeuwen geleden begonnen bij de inwijding van de kerk in stad of dorp. In de twaalfde eeuw was zo'n 90% van de jaarmarkten in kerkelijke handen. In de steden neemt later de burgerkoopman de organisatie over en kwamen de jaarmarkten los te staan van kerkelijke activiteiten. Het theater nam vanaf de zeventiende eeuw een belangrijke plaats in op de kermis. Rondreizende toneelspelers voerden kluchten en/of mirakelspelen op, uitgevoerd op een boerenkar. Een voorbeeld is het bekende verhaal van "Mariken van Neumeghen". In deze rondtrekkende gezelschappen zaten vaak mensen met een buitengewoon postuur; een lilliputter of een reus, een vrouw met een baard of de sterkste man ter wereld! Op de kermis waren vroeger ook acrobaten, muzikanten, vuurspuwers, buiksprekers, koorddansers, degenslikkers en goochelaars te zien. Het was een prachtig schouwspel. Je zag er ook lama's, leeuwen, tijgers, dansende beren, apen die kunstjes vertoonden en vele soorten vogels. In het begin van de negentiende eeuw ontstonden zo de kermis en het circus.

SCHUTTERSFEEST en KONINGSSCHIETEN
Traditiegetrouw worden tijdens de kermis in dit weekend in Ooij en in Niel de jaarlijkse schuttersfeesten gevierd. In Ooij heeft het Koningsschieten al plaats gevonden en is er op 10 september de feestelijke overdracht van de Koningsparen. Dit gaat gepaard met een feestelijke tocht door het dorp achter de schutterij aan en met vendelzwaaien bij café restaurant de Vink.
In Niel wordt het Königschiessen op deze dag gehouden en wordt er door de schutters op de vogel geschoten. Dat is altijd heel spannend. Degene die het laatste stukje van de romp afschiet, is dan de Koning of de Koningin van het komende jaar. In beide dorpen is het dus de moeite waard een kijkje te nemen. Zie het programma.

GESCHIEDENIS
Voornamelijk in de provincies Brabant en Limburg ontstonden in de twaalfde eeuw hier en daar schuttersgilden. Ze bestonden uit groepen mannen die tot taak hadden om met de goedkeuring van hun Landheer een dorp of buurtschap in de ruimste zin te beschutten, ofwel te beschermen. Dit gebeurde met de beste voorhanden wapens: voornamelijk kruisbogen. In de veertiende eeuw ontstonden de meeste schuttersgilden, vooral in de steden. Het is vaak niet duidelijk wie het initiatief nam voor het oprichten van zo'n schuttersgroep: de stad, het kerkelijk gezag, de Gildenbroeders of een andere broederschap. Voor veel schutterijen is de oorsprong vaak niet meer te achterhalen. In de loop van de tijd werden de kruisbogen vervangen door vuurwapens en verdwenen de schuttersgilden soms om plaats te maken voor een professioneel leger van huurlingen. In de negentiende eeuw worden er in de steden weer schutterijen opgericht om de bevolking te beschermen.

In onze streek werden begin vorige eeuw schutterijen opgericht met het doel tradities en folklore in ere te houden en dienstbaarheid en gemeenschapszin te bevorderen. Het jaarlijkse Koningsschieten met het vendelzwaaien, het organiseren van de kermis en de dansfeesten zijn nog steeds belangrijke hoogtepunten in de dorpen in onze omgeving. Voorafgaand aan de festiviteiten wordt er een feestelijke mis gehouden waarbij alle attributen die te maken hebben met de schutterij in de optocht worden meegedragen. Natuurlijk begeleid door tromgeroffel en muziek. Dit gebeurt dan ook met veel enthousiasme!•

Joke Meulenveld-de Koning

Verslag van De Duffelt fietstocht op zondag 25 juni 2006

De fietstocht die de Stichting tot Behoud van Monument en Landschap jaarlijks organiseert samen met de Heemkundevereniging De Duffelt had dit jaar als thema "Kastelen en Burchten in De Duffelt".
Na een inleiding bij de locatie van het (verdwenen) kasteel Ubbergen door de gids, onze oud-voorzitter Govert Janssen, ging de tocht met ruim dertig deelnemers langs de locaties van de kastelen Persingen, Ooij, de Cleverburg bij Erlecom, Spaldorp en Groot Zeeland bij Millingen. Het feit dat de meeste kastelen volledig verdwenen zijn (op de restanten van het kasteel Ooij na) maakte dat er bij de deelnemers veel van hun voorstellingsvermogen werd gevraagd. Om hen daarbij behulpzaam te zijn had de gids fotokopieën van oude kaarten, schetsen en afbeeldingen bij zich en kon er toch een goed beeld van het kasteel en zijn omgeving worden gegeven. Bij "Oortjeshekken" was een pauze ingelast.
Het idee is om volgend jaar een fietstocht met hetzelfde thema te houden in het Duitse gedeelte van De Duffelt.

Deze ***Nieuws*brief** is een uitgave van de STICHTING tot behoud van MONUMENT EN LANDSCHAP in de gemeente UBBERGEN.

Redactie
Regina Nève-Sprenger
Hans Fun
Jan Cornelissen

Verschijnt vier keer per jaar.
Donateurs ontvangen het blad gratis, aanbevolen minimale donatie € 15,00 per jaar.
Bankrekening 1051.11.562 tnv Stichting Monument en Landschap, Pompweg 7, Ubbergen.

De Stichting heeft ten doel
"het bevorderen van het behoud van monumenten van geschiedenis en kunst en van landschap voor zover het van positieve betekenis is voor monumenten dan wel om zijn inrichting en gebruik geschiedkundige of karakteristieke waarde heeft."

Secretariaat: mw Dr R.M. Nève-Sprenger
P.C. Hooftstraat 12
6573 CE Beek-Ubbergen,
tel. 024-684 3158

e-mail:
monumentenlandschap@hotmail.com

NAJAARSBIJEENKOMST

De Najaarsbijeenkomst is op zaterdag 18 november 2006 in Hotel "De Möschenberg", Rijksstraatweg 154 in Beek. Daar zullen wij het boek *Huis Wylerberg, een vergeten monument* presenteren.

Tussen 1920 en 1924 verrees tegen de noordhelling van de Wylerberg een opvallende witte villa in expressionistische stijl. 'Haus Wylerberg' was een schepping van de Duitse architect Otto Bartning, in opdracht van de vermogende Marie Schuster-Hiby (1867-1949). Deze opmerkelijke vrouw begon hier, op de grens van Duitsland en Nederland, als weduwe van tegen de zestig een nieuw leven. *Het vergeten monument* besteedt weliswaar aandacht aan de bouw en het lot van villa Wylerberg, maar vertelt vooral het levensverhaal van de eerste bewoonster. Marie Schuster bestierde een landgoed, ondersteunde de avantgarde van jonge Duitse kunstenaars, hielp in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog joden de Nederlandse grens over en onderhield contacten met belangrijke spelers op het wereldtoneel. De titel van het boek verwijst evenzeer naar deze vrouw als naar haar tastbare erfenis, 'Huis Wylerberg', een uitzonderlijk monument waarvoor dankzij dit levensverhaal hopelijk meer belangstelling zal ontstaan. Deze tweetalige uitgave is rijk voorzien van vaak nog niet eerder gepubliceerd beeldmateriaal.

Wij geven het boek uit in samenwerking met de Heemkundekring De Duffelt/Heimatverein Die Düffel.
Zoals gewoonlijk krijgt u als donateur de gelegenheid tegen een gereduceerde prijs in te tekenen op het boek. Wij zullen u daarover berichten wanneer wij duidelijkheid hebben over subsidies die zijn aangevraagd.